

Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική
Ιστορία
18^{ος} – 20^{ος} αιώνας
Μάθημα 9ο

Εαρινό Εξάμηνο

Παιδαγωγική Σχολή Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Κουσερή Γεωργία

Στο μάθημα αυτό θα ασχοληθούμε με:

- Τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο,
- Το Ολοκαύτωμα
- Τη διαίρεση του κόσμου και τον Ψυχρό Πόλεμο
- Τον εμφύλιο πόλεμο και τις αντικρουόμενες ιδεολογίες.
- Την καθημερινή ζωή μεταπολεμικά.

Β Παγκόσμιος Πόλεμος

Η πορεία προς το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οφείλεται στην απαίτηση της Γερμανίας να επιβάλει τη θέλησή της σε βάρος της διεθνούς νομιμότητας.

Έτσι, κατά την περίοδο 1936-1939 διατάραξε την ισορροπία δυνάμεων στην Ευρώπη με τις εξής ενέργειες:

- ✓ πραξικοπηματική επαναστρατικοποίηση της Ρηνανίας
- ✓ ενσωμάτωση της ανεξάρτητης Αυστρίας στο Τρίτο Ράιχ
- ✓ διαμελισμός της Τσεχοσλοβακίας και προσάρτηση της Μοραβίας και της Βοημίας.

Οι γερμανικές προκλήσεις έμεναν αναπάντητες από τους πρωθυπουργούς της Γαλλίας και της Αγγλίας, Νταλαντιέ και Τσάμπερλαιν αντίστοιχα, έχοντας υιοθετήσει την πολιτική του κατευνασμού απέναντι στον αντίπαλο.

Γι' αυτό, θα αποδεχτούν στις 29 Σεπτεμβρίου 1938, κατά την τετραμερή Συνδιάσκεψη του Μονάχου (Μ. Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία), την απαίτηση του Χίτλερ να προσαρτήσει τα εδάφη της Τσεχοσλοβακίας που κατοικούνταν στην πλειονότητά τους από τους Σουδήτες.

15 Μαρτίου 1939: ο Χίτλερ καταπατώντας τις υποσχέσεις του, καταλύει πραξικοπηματικά την ανεξαρτησία ολόκληρης της Τσεχοσλοβακίας.

Τότε ο Τσάμπερλαιν θα δηλώσει ότι κάθε παραπέρα διαπραγμάτευση με τον Χίτλερ είναι αδύνατη.

- Ο Χίτλερ εγείρει νέες εδαφικές διεκδικήσεις προς την Πολωνία, ζητώντας να προσαρτήσει την ελεύθερη πόλη του Ντάντσιχ, κατοικημένη από πλειονότητα γερμανική και να του δοθεί το δικαίωμα διέλευσης μέσω του «πολωνικού διαδρόμου».
- Η πολωνική κυβέρνηση θα αρνηθεί κάθε διαπραγμάτευση επί του θέματος και οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Μ. Βρετανίας, παρά την έκδηλη επιθυμία τους να αποφύγουν την πολεμική εμπλοκή, θα της συμπαρασταθούν σταθερά.

- 24 Αυγούστου 1939: Υπογραφή Συνθήκης μη επίθεσης με τη Σοβιετική Ένωση (Σύμφωνο Μολότοφ- Ρίμπεντροπ).
- 1η Σεπτεμβρίου 1939: Τα γερμανικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Πολωνία και η πολωνική κυβέρνηση ζητά τη βοήθεια των συμμάχων της, Γάλλων και Βρετανών.
- 3 Σεπτεμβρίου 1939: Οι Βρετανοί απαιτούν με τηλεσίγραφο να αποσυρθούν τα γερμανικά στρατεύματα από την Πολωνία και μετά από την απόρριψή του, κηρύσσουν τον πόλεμο στη Γερμανία.

Η επέκταση του πολέμου (1939-1942)

- 1η Σεπτεμβρίου 1939: έκρηξη του πολέμου ο οποίος αποκάλυψε τη νέα τακτική του αστραπιαίου πολέμου (Blitzkrieg) που εισήγαγε ο Χίτλερ.
- Τον Απρίλιο του 1940 ο Χίτλερ καταλαμβάνει τη Δανία και τη Νορβηγία και το Μάιο την Ολλανδία και το Βέλγιο.
- Οι Γάλλοι έμειναν επί 8 μήνες περιχαρακωμένοι στη γραμμή Μαζινό (στα γαλλογερμανικά σύνορα).

- Εισβάλλοντας μέσω Βελγίου στο γαλλικό έδαφος, οι Γερμανοί καταλαμβάνουν το Παρίσι στις 14 Ιουνίου 1941. Ο Στρατάρχης Πεταίν, ήρωας του Α΄ Π. Π. (στις 22 Ιουνίου) συνομολογεί ανακωχή με τους νικητές

- η ηπειρωτική Γαλλία χωρίζεται σε δύο ζώνες: τη βόρεια υπό κατοχικό καθεστώς και τη νότια με πρωτεύουσα το Βισύ υπό την έμμεση διοίκηση των κατακτητών.
Ο στρατηγός Κάρολος Ντε Γκολ συνεχίζει τον αγώνα κατά των κατακτητών ναζί.

- Ως τα μέσα του 1942 οι δυνάμεις του Άξονα έχουν προσεγγίσει σε μεγάλο βαθμό τους στόχους τους, ακόμη και πέρα από την Ευρώπη (Ρόμελ στη Β. Αφρική, Ιάπωνες στην Α. Ασία και στο μεγαλύτερο μέρος του Ειρηνικού).

Η ΣΥΜΜΑΧΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ
ΚΑΙ Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΗ ΗΤΤΑ
ΤΗΣ ΝΑΖΙΣΤΙΚΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
- Η ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ
ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Οι δυνάμεις του Άξονα

- Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Φιλανδία, Ταϊλάνδη και πολλά κράτη στην Ασία και αλλού

http://museduc.gr/docs/Istoria/C/191-214_C_GYM_KEF_10.pdf

Οι Σύμμαχοι

Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Πολωνία, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Δανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Τσεχοσλοβακία, Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία, ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Κίνα και πολλά κράτη στην Κεντρική και τη Νότια Αμερική και στην Ασία

- http://museduc.gr/docs/Istoria/C/191-214_C_GYM_KEF_10.pdf

Πέρλ Χάρμπορ 7/12/1941

- Σηματοδοτεί την εμπλοκή της Αμερικής στον πόλεμο

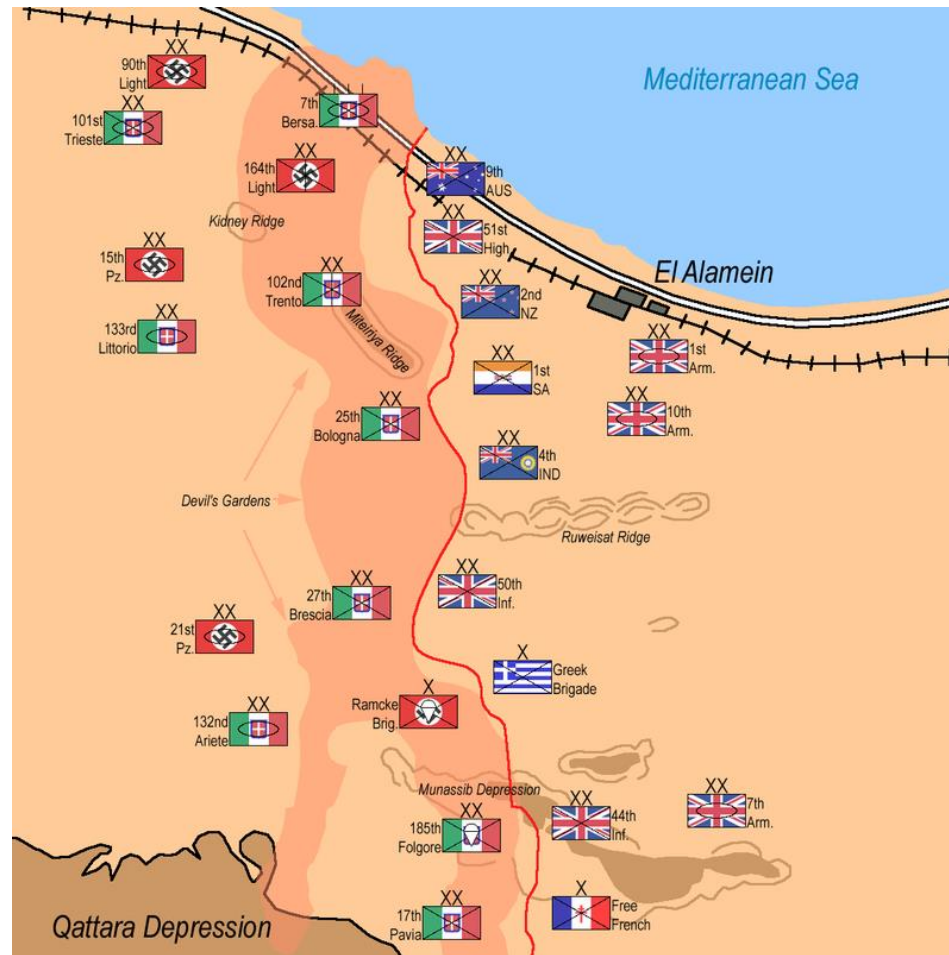
Η ήττα των δυνάμεων του Άξονα στη Σοβιετική Ένωση και στο αφρικανικό μέτωπο

- Σεπτέμβριος 1942 έως 2 Φεβρουαρίου 1943, Στάλινγκραντ: Μετά από πολύμηνη καθήλωση τα γερμανικά στρατεύματα παραδίνονται στον σοβιετικό στρατό. Η πολυαίμακτη μάχη έληξε με νίκη των Σοβιετικών.
- 23 Οκτωβρίου έως 5 Νοεμβρίου 1942, Ελ Αλαμείν: Μετά την ανακοπή της προέλασης των δυνάμεων του Άξονα, οι συμμαχικές δυνάμεις υπό τον στρατηγό Μοντγκόμερι επιχειρούν σημαντικό πλήγμα κατά του Ρόμελ.
- Μάιος 1943: Η αγγλοαμερικανική απόβαση στο Μαρόκο και την Αλγερία θα απολήξει στην εκδίωξη των γερμανοϊταλικών στρατευμάτων από το αφρικανικό έδαφος.
- Κατά την ίδια περίοδο θα εκδηλωθούν η νικηφόρα αμερικανική αντεπίθεση στον Ειρηνικό και η απώθηση έκτοτε των Ιαπώνων, από νησί σε νησί, ολοένα και δυτικότερα.

Ελ Αλαμείν: Βρετανικό πεζικό προελαύνει κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων

Ελ Αλαμείν: Η διάταξη των αντιμαχομένων πριν από την έναρξη της μάχης

Γερμανικό άρμα μάχης Panzer KW-1 κινείται προς το Στάλινγκραντ (Αύγουστος 1942)

Αερογραφία του Στάλινγκραντ (Σεπτέμβριος 1942)

Bundesarchiv, Bild 183-B22176
Foto: o. Ang. | September 1942

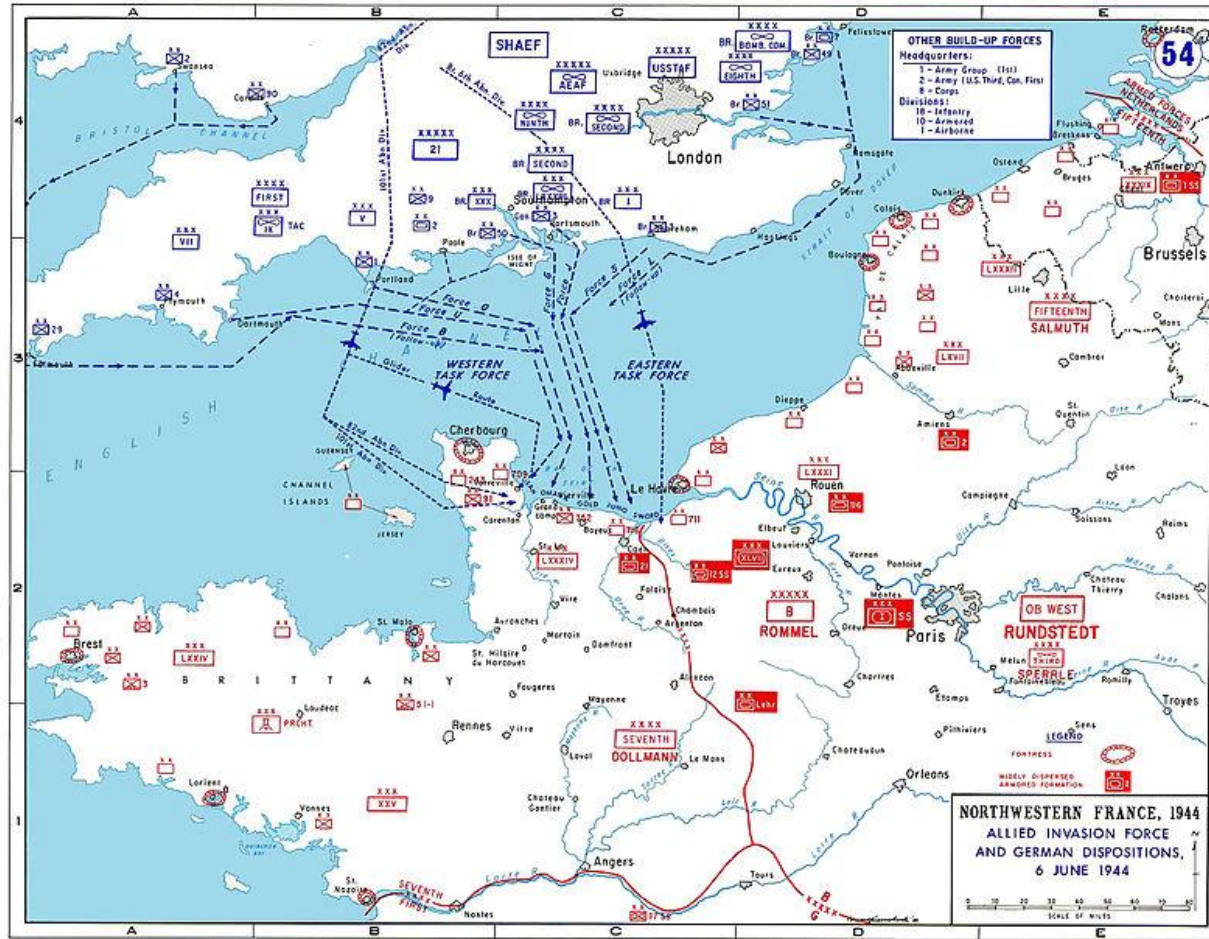
Αποβατικό LCVP από το πλοίο USS Samuel Chase αποβιβάζει στρατιώτες της 1ης Μεραρχίας του Στρατού των ΗΠΑ το πρωί της 6ης Ιουνίου 1944, στην Παραλία Όμαχα στην Νορμανδία

Απόβαση στη Νορμανδία

Το σχέδιο της Απόβασης στη Νορμανδία

Γερμανοί στρατιώτες σε άρμα μάχης. Αρδέννες, Δεκέμβριος 1944 (φωτ. Γερμανικό Ομοσπονδιακό Αρχείο)

Η αντεπίθεση των Συμμάχων

- 10 Ιουλίου 1943: Απόβαση στη Σικελία των συμμαχικών δυνάμεων. Νικηφόρα προέλαση προς βορρά έως την άνοιξη του 1945.
- 25 Ιουλίου 1943: Ανατροπή του Μουσολίνι. Απρίλιος 1945: Εκτέλεσή του από τους παρτιζάνους.
- Μετά το καλοκαίρι του 1944: Νικηφόρα εισβολή του σοβιετικού στρατού στην ανατολική Ευρώπη.
- 6 Ιουνίου 1944: **Απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία** - εφαρμογή του σχεδίου «**Overlord**». 25 Αυγούστου 1944: Απελευθέρωση του Παρισιού.

- 20 Ιουλίου 1944: Προσπάθεια εξόντωσης του Χίτλερ από αξιωματικούς της Βέρμαχτ.
- Χειμώνας 1944-1945: Ανεπιτυχής αντεπίθεση των γερμανικών στρατευμάτων στις Αρδένες.
- Μάρτιος 1945: Τα αγγλοαμερικανικά στρατεύματα περνούν τον Ρήνο, ενώ από την Ανατολική Ευρώπη οι Σοβιετικοί εφορμούν ακάθεκτοι προς την κατεύθυνση του Βερολίνου.
- 26 Απριλίου 1945: Συνάντηση δυτικών και σοβιετικών συμμάχων στον ποταμό Έλβα.

American soldiers of the 69th Infantry Division meet Russians of the 1st Ukrainian Front at Torgau on river Elbe

Το τέλος του πολέμου

Η παράδοση της Γερμανίας και της Ιαπωνίας

- 30 Απριλίου 1945: Αυτοκτονία Χίτλερ.
- 8 Μαΐου 1945: Συνθηκολόγηση άνευ όρων της Γερμανίας από τον **στρατηγό Γιοντλ** στη Reims - τελετή που επαναλήφθηκε την επομένη στο Βερολίνο, παρουσία του Ρώσου αρχιστράτηγου Ζούκοφ.
- 2 Σεπτεμβρίου 1945: Συνθηκολόγηση με την Ιαπωνία ύστερα από τη ρίψη της ατομικής βόμβας - στις 6 Αυγούστου στη Χιροσίμα και στις 9 Αυγούστου στο Ναγκασάκι.

8 Μαΐου 1945, το τέλος του Πολέμου στην Ευρώπη

Γερμανοί αξιωματικοί υπογράφουν την άνευ όρων παράδοση στη Ρεμς της Γαλλίας

9 Μαΐου 1945: Ο ανώτατος διοικητής των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων Βίλχελμ Κάιτελ υπογράφει την άνευ όρων συνθηκολόγηση της Βέρμαχτ, παρουσία του Ρώσου αρχιστράτηγου Ζούκοφ

Το Βερολίνο την επόμενη ημέρα
Βίντεο

«**Η δίκη της Νυρεμβέργης.** Η πρόκληση και η διεξαγωγή του Β' Παγκόσμιου Πολέμου υπήρξε πρόξενος ακραίων εκδηλώσεων βίας. Μετά τη λήξη των εχθροπραξιών μεικτή διεθνής επιτροπή υπό την αιγίδα του **ΟΗΕ** επιφορτίστηκε με τον εντοπισμό και την υποδειγματική τιμωρία των ενόχων. Ειδικότερα, κλήθηκαν να λογοδοτήσουν οι υπεύθυνοι: πρώτον, για την προπαρασκευή και την πρόκληση του πολέμου- δεύτερον, για τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου κατά παράβαση των κανόνων που οφείλουν να διέπουν τη συμπεριφορά των εμπολέμων τρίτον, για τη διάπραξη εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Η ευθύνη για τις παραβάσεις αυτές βάρυνε κυρίως τη γερμανική πλευρά. Στο πλαίσιο αυτό εντάχθηκε η διεξαγωγή της δίκης της Νυρεμβέργης, μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 1946, και της καταδίκης σε θάνατο των ηγετικών στελεχών, πολιτικών και στρατιωτικών, της χιτλερικής Γερμανίας. Παράλληλα, όργανα διεθνή, αλλά και εθνικά, επέβαλαν κυρώσεις σε βάρος εκατοντάδων υπευθύνων για καταστροφές και βιαιότητες που είχαν διαπραχθεί στη διάρκεια του πολέμου.»

Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου Γ Λυκείου

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL106/282/2020,6891>

Λ

Οι συνέπειες του Β' Παγκόσμιου Πολέμου για την ανθρωπότητα

«Γενικότερα, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε τεράστιες ανθρώπινες και υλικές απώλειες σε κλίμακα παγκόσμια - κυρίως όμως στην Ευρώπη. Σε τριάντα έξι εκατομμύρια ανέρχονται οι νεκροί στη γηραιά ήπειρο - πολλοί από τους οποίους προέρχονταν, για πρώτη φορά, από τους αμάχους. Πόλεις και οικισμοί, λιμάνια, επικοινωνιακοί κόμβοι και πλουτοπαραγωγικές πηγές καταστράφηκαν. Η σκληρή δοκιμασία και αυτών των νικητών μετέβαλε τη διεθνή οικονομική ισορροπία προς όφελος των χωρών που βρίσκονταν μακριά από το πεδίο των επιχειρήσεων - κατ' εξοχήν των ΗΠΑ. Και οι λαοί της Άπω Ανατολής όμως πλήρωσαν βαρύ φόρο αίματος και υλικών καταστροφών: εκατομμύρια Κινέζοι και Ιάπωνες συγκαταλέγονται μεταξύ των νεκρών. Ανεξίτηλη στη συλλογική μνήμη της ανθρωπότητας έμεινε η εικόνα της καταστροφής στη **Χιροσίμα** και στο **Ναγκασάκι** μετά τη ρίψη της ατομικής βόμβας.»

Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου Γ Λυκείου

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL106/282/2020,6891/>

Η εμπλοκή της Ελλάδας στον Β Παγκόσμιο

- Αύγουστος 1940 τορπιλισμός Έλλης
- 28/10/40 ξεκινά ο ελληνοϊταλικός πόλεμος

Ο Μουσολίνι προχώρησε σε κήρυξη πολέμου με την Ελλάδα, αφενός εντάσσοντας την στα επεκτατικά του σχέδια στην ανατολική Μεσόγειο και, αφετέρου προσπαθώντας να επιδείξει τις ικανότητές του προς νίκες στο σύμμαχό του Χίτλερ. Ο πόλεμος αυτός αναδείχθηκε σε μια κορυφαία στιγμή εθνικής ομοψυχίας, αποφασιστικότητας, αντιφασιστικού πνεύματος.

- Όλες οι πολιτικές ομάδες υποστήριξαν τον πόλεμο
- Τσολάκογλου στην Ήπειρο και Β. Ήπειρο
- Μ. Βρετανία: ενεργό συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα
- 29/1/1942 πεθαίνει ο Μεταξάς

Χίτλερ αποφεύγει τα πολλά μέτωπα ενόψει του σχεδίου Μπαρμπαρόσα και επιτίθεται στην Ελλάδα

19/4/1941 Φλώρινα

Παρακάμπτει τα πυροβολεία στη γραμμή Μεταξά

- 27/4/41 κατάληψη Αθήνας από Γερμανικά στρατεύματα
- Τριπλή κατοχή (Γερμανική, Ιταλική, Βουλγαρική)
- Μάιος κατάληψη Κρήτης

- Βούλγαροι: Αν. Μακεδονία και Θράκη
- Γερμανοί: Αθήνα και Θεσσαλονίκη
- Ιταλοί την υπόλοιπη χώρα

Η επίθεση τον Απρίλη του 1941, προς συνδρομή των Ιταλών, κατέληξε στην κατάληψη της Ελλάδας και στο πέρασμα της χώρας στην περίοδο της Κατοχής, μιας περιόδου που σηματοδεύτηκε από πολλά δεινά για τον ελληνικό λαό. Στην Κατοχή ο ελληνικός λαός αντιστάθηκε και η αντίσταση που πήρε γρήγορα τη μορφή μιας τεράστιας λαϊκής εξέγερσης, συνένωσε στον κοινό αγώνα την πλειοψηφία των Ελλήνων. Αντιστασιακές οργανώσεις έδρασαν στα βουνά και στις πόλεις της Ελλάδας και επέφεραν πλήγματα στις δυνάμεις κατοχής, συμμετέχοντας στις γενικότερες συμμαχικές επιχειρήσεις, ενώ και στο εξωτερικό, στην Αφρική και αργότερα την Ευρώπη, ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις υποστήριξαν και εκεί το συμμαχικό αγώνα.

Η ζωή στην κατοχή

ΠΕΙΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ (1941-44)

- ❑ Στις 26 Απριλίου του 1941, ο γερμανικός στρατός εισβάλλει στην Ελλάδα, ενώ στις 16 Απριλίου είχε προηγηθεί η διάλυση του ελληνικού στρατού.
- ❑ Η είσοδος των Γερμανών στην Αθήνα στις 27 Απρίλη 1941 και η ναζιστική κατοχή μεταβάλλει ριζικά τη ζωή των Ελλήνων, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.
- ❑ Κυβέρνηση ανδρίκελων Τσολάκογλου – Φάκελοι Κομμουνιστών (Μανιαδάκης)
 - ❑ Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσουν οι Έλληνες ήταν η ανεπάρκεια αγαθών και, κατά συνέπεια, η πείνα.

Παράγοντες που συνέβαλαν στη δημιουργία της διατροφικής κρίσης

- *Οι Γερμανοί, εισερχόμενοι στην Ελλάδα, επιτάσσουν τα αποθέματα της χώρας σε προϊόντα, όπως λάδι, σταφίδες, σύκα, καπνό, βαμβάκι, καθώς και τα ζώα που χρησιμοποιούνταν ως υποζύγια.*
- *Οι κατακτητές κατάσχεσαν, σχεδόν, όλα τα μέσα μεταφοράς και τα καύσιμα. Συνεπώς, η μετακίνηση προϊόντων και ανθρώπων είναι αδύνατη.*
- *Στη χώρα έχει επιβληθεί ναυτικός αποκλεισμός από τις συμμαχικές δυνάμεις μετά την εισβολή των Γερμανών.*
- *Η κατοχική κυβέρνηση και οι κατακτητές προσπαθούν να ελέγξουν την αγορά και τις τιμές των προϊόντων .*
- *Οι άνθρωποι συγκεντρώνουν τα τρόφιμα στα σπίτια τους.*

- ❑ *Η στρατιωτική ήττα και η εισβολή των Γερμανών προκαλούν κατάσταση πανικού στην αγορά τροφίμων.*

- ❑ *Ο λιμός είχε διαφορετικές επιπτώσεις σε κάθε περιοχή της χώρας. Οι πιο δραματικές επιπτώσεις εμφανίζονται στις αστικές περιοχές, ιδίως στην Αθήνα, και σε νησιά.*
 - *Η διατροφική κρίση επηρέασε τους Έλληνες σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής, ακόμα και μετά το τέλος της.*

 - *Έπληξε διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.*

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1941-42

- Τα θύματα της πείνας ήταν, κυρίως, βρέφη, παιδιά, ηλικιωμένοι και ευπαθείς ομάδες. Εκτιμάται ότι πέθαναν περίπου 300.000 άτομα το χειμώνα του 1941-42.
 - Στην Αθήνα, οι θάνατοι κατά τη περίοδο 1940-45 ανέρχονται στους 67.334. Περισσότεροι από 30.000 νεκροί καταγράφηκαν τη περίοδο του μεγάλου λιμού, το 1941-42.
 - Το αποκορύφωμα της τραγικής κατάστασης υπήρξαν οι τελευταίοι μήνες του '41 και οι αρχές του '42.
 - Αυτή τη χρονική περίοδο, ο αριθμός των νεκρών στην Αθήνα, Πειραιά και στα νησιά ήταν έξι φορές μεγαλύτερος από τα προπολεμικά χρόνια

- *Από τον Απρίλη του '41 οι τιμές των προϊόντων αυξάνονται ραγδαία. Για παράδειγμα, η τιμή της οκάς ελαιόλαδου ήταν 44 δραχμές, τον Οκτώβρη του '41 αυξήθηκε στις 800 δραχμές, τον Ιανουάριο ανήλθε στις 1.800, τον Μάϊο στις 4.500 και τον Δεκέμβριο του '42 κόστιζε 14.000 δραχμές.*
- Ενδεικτικά της κατάστασης είναι το γεγονός πως από το χειμώνα του 1941 οι διανομές με τα «δελτία του μπακάλη» ήταν πάρα πολύ λίγες και η ποσότητα του «ψωμιού της κατοχής» είχε ελαττωθεί αισθητά, από τα 60 στα 40 δράμια. Αρκετές φορές δεν υπήρχε ψωμί για να δοθεί.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1942-43

- ❑ Τον Απρίλιο του 1942 παρουσιάζεται σημαντική μείωση των θανάτων. Αυτή η αλλαγή πιθανόν οφείλεται στη βελτίωση των καιρικών συνθηκών και στη διάθεση στην αγορά εποχιακών τροφίμων, όπως φρούτα και λαχανικά.

- ❑ Μέχρι το Μάιο του 1942, το γενικό επίπεδο τιμών στην αγορά μειώνεται και σταθεροποιείται η οικονομία.
 - Σταδιακά μεταβάλλεται ο χαρακτήρας της κρίσης, σε αυτό συνέβαλαν πολλοί παράγοντες όπως:
 - η απελευθέρωση της αγοράς
 - η αισιοδοξία για επικείμενη λήξη του πολέμου, εξαιτίας των σημαντικών μαχών που χάνουν οι Γερμανοί, έχει ως αποτέλεσμα τη διαθεσιμότητα τροφίμων στην αγορά

➤ Προκειμένου να γίνει περισσότερο αντιληπτή η **έλλειψη τροφίμων** παρατίθενται οι **στρατιωτικές ανάγκες των δυνάμεων Κατοχής** την περίοδο Σεπτεμβρίου 1942- Σεπτεμβρίου 1943:

Στρατιωτικές ανάγκες **Γερμανών**:

- 2.500 τόνοι σταφίδα
- 380 τόνοι γάλα
- 2.400 τόνοι ελαιόλαδο
- 100 τόνοι κρέας
- 500 τόνοι σύκα

Στρατιωτικές ανάγκες **Ιταλών**:

- 4.000 τόνοι σταφίδα
- 100 τόνοι κρέας
- 1.800 τόνοι ελαιόλαδο
- 100 τόνοι τυρί
- 1.000 τόνοι πατάτες
- 140 τόνοι γάλα
- 500 τόνοι σύκα

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1943-44

- ❖ Από τον Νοέμβριο του 1943 και την μεταπολεμική περίοδο, ο πληθωρισμός ακολουθεί απότομη και ανεξέλεγκτη αυξάνουσα πορεία.
- ❖ Για παράδειγμα, το κόστος της ζωής στην Αθήνα, το Μάιο του 1943, κυμαινόταν στις 11.686 δραχμές. Τον Οκτώβριο του 1944, το κόστος ανήλθε στις 198.630.000.000. Η οικονομική κατάσταση των μισθωτών υπαλλήλων χειροτερεύει σε ακραίο βαθμό και ο μισθός τους, υποχρεωτικά, συμπληρώνεται με τρόφιμα.
- ❖ Η κατάσταση επιδεινώνεται λόγω της παρουσίας των ανταρτών και της δράσης τους αφού επιτάσσουν τρόφιμα από τις περιοχές στις οποίες έχουν εγκατασταθεί και δρουν.

- ❑ Από το 1943 και έπειτα, οι αντάρτες αρχίζουν να δρουν στην ηπειρωτική Ελλάδα.
- ❑ Οι καταστροφές που προκλήθηκαν από τον πόλεμο των ανταρτών ήταν σημαντικές.
- ❑ Η αγροτική παραγωγή επηρεάζεται αρνητικά από τη δράση των ανταρτών, από τον κατοχικό στρατό και τους πρόσφυγες, καθώς και από προβλήματα που υπήρχαν στις μετακινήσεις.

ΜΑΥΡΗ ΑΓΟΡΑ

- ❑ Η Μαύρη Αγορά δημιουργείται στην Αθήνα και σε επαρχιακές πόλεις, τη περίοδο που αυξάνεται ο πληθωρισμός.
- Η Μαύρη Αγορά αποτελούσε τον **βασικότερο προμηθευτή αγαθών**, αφού η κατοχική Ελλάδα δεν μπορούσε να βοηθήσει τους κατοίκους της.
- Ήταν η μόνη αγορά και γινόταν αγοραπωλησία βενζίνης, γερμανικού και ιταλικού ψωμιού, τροφίμων, τσιγάρων, φαρμάκων και προϊόντων τα οποία είχαν κλαπεί από τους κατακτητές.

Παραδείγματα τιμών: η οκάς το κοτόπουλο πωλούνταν για 400 εκατομμύρια, η ζάχαρη 280 εκατ., το ρύζι προς 420 εκατ., το λάδι 600 εκατ., ο τράγος και το βοδινό 260 εκατ., οι μαρίδες 100 εκατ., το βούτυρο 850 εκατ., τα ζυμαρικά 80-100 εκατ. και το γάλα 70 εκατ.

❑ Η **μαύρη αγορά** ήταν μια κατάσταση στην οποία πήραν μέρος άνθρωποι που προέρχονταν από όλες τις κοινωνικές ομάδες.

Άνθρωποι που είχαν κοινωνικό και πολιτικό κύρος ή απλοί άνθρωποι, που είχαν περιουσιακά στοιχεία, μετέτρεψαν το χώρο τους σε μέρος όπου γίνονταν αγοραπωλησίες.

❑ Στη μαύρη αγορά συμμετείχαν και οι κατακτητές. Αγόραζαν τα προϊόντα σε πολύ φθηνές τιμές και τα πουλούσαν στους μαυραγορίτες.

Με την εξουσία που κατείχαν είχαν την ευκαιρία να αποκομίσουν μεγάλα κέρδη μέσα από τις παράνομες διαδικασίες της μαύρης αγοράς.

Με αυτό το τρόπο, η ελληνική παραγωγή γυρνούσε πάλι σε εκείνους.

ΣΥΣΣΙΤΙΑ

- ❑ Οι επισιτιστικές ανάγκες των Ελλήνων στην Κατοχή ήταν μεγάλες.
 - ❑ Οι τιμές των προϊόντων είχαν αυξηθεί σημαντικά.
 - ❑ Η ανεπάρκεια βασικών ειδών ήταν αισθητή.
 - ❑ Στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας δημιουργούνται ατελείωτες ουρές έξω από δημόσια κτίρια από ανθρώπους που περιμένουν να πάρουν συσσίτιο. Άνθρωποι, ανεξαρτήτως ηλικίας, μόρφωσης και επαγγέλματος, περιμένουν για ένα πιάτο φαγητό.
- ❑ Το Υπουργείο Πρόνοιας είχε ιδρύσει την Κεντρική Επιτροπή συσσιτίων, υπεύθυνη για τη λειτουργία τους, πριν από το πόλεμο. Αποτελούνταν, κυρίως, από εθελοντές.

➤ Τη περίοδο της Κατοχής δημιουργείται η Επιτροπή Διανομών από την Κεντρική Διοικητική Επιτροπή. Διευθυντής ήταν ο Αλέξανδρος Ζάννας και αποτελούνταν από εκπροσώπους του Ερυθρού Σταυρού και το Διεθνές Κομιτάτο του Ερυθρού Σταυρού. Τα συσσίτια τριπλασιάστηκαν και οι μερίδες που διανέμονταν καθημερινά αυξήθηκαν από 25.000, τον Οκτώβριο του 1941, σε 900.000 τον Σεπτέμβριο του 1942.

➤ Στην αρχή, τα συσσίτια στη πρωτεύουσα δίνονταν σε μαθητές ενώ, στις περισσότερες αγροτικές περιοχές δεν παρεχόταν βοήθεια.

➤ Η οργάνωση των συσσιτίων δεν ήταν ικανή να βελτιώσει τη διατροφική κρίση που αντιμετώπιζε ο ελληνικός λαός. Η συγκέντρωση τροφίμων, κυρίως οι εισαγωγές από την Τουρκία, την Ουγγαρία και την Ιταλία ήταν πολύ μικρή.

➤ Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, το αποτέλεσμα της πείνας ήταν χιλιάδες νεκροί, η πλειοψηφία των οποίων στη πρωτεύουσα ενώ ο ακριβής αριθμός τους είναι αδύνατον να προσδιοριστεί.

➤ Εντούτοις, οι συνέπειες της πείνας δεν περιορίζονταν μόνο στο θάνατο χιλιάδων ανθρώπων. Οι συνέπειες, σε ψυχολογικό επίπεδο, ήταν σημαντικές:

- Διάλυση του ιστού της ευρύτερης οικογένειας
- Επικράτηση της συμπεριφοράς με σκοπό την επιβίωση
 - Αποδιοργάνωση της προσωπικότητας
- Υποχώρηση της λογικής και κυριαρχία των ζωδών ενστίκτων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Χατζής, Θ. (1979) Η Νικηφόρα Επανάσταση που Χάθηκε 1941-1945. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Χιονίδου, Β. (2011) Λιμός και Θάνατος στην Κατοχική Ελλάδα, 1941-44. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Κέδρος Αντρέας (1976) Η Ελληνική Αντίσταση 1940-44. Αθήνα. Θεμέλιο. Τόμος 1
- Λούκος Χρήστος, «Η πείνα στην Κατοχή. Δημογραφικές και κοινωνικές διαστάσεις», Ιστορία της Ελλάδας του 20ούαιώνα, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, 1940 – 1945 Κατοχή - Αντίσταση, τ. γ2, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007, σ. 220 - 222.
- Σαμπατακάκη, Μ. (2007) Η Πείνα στην Ελλάδα 1941-1944. Αθήνα: Εκδόσεις Περισκόπιο

ΕΙΚΟΝΕΣ

- <https://www.lifo.gr/mag/features/3703>

Πλαίσιο 32. Αντιστασιακές Οργανώσεις (1944)

Πολυκομματική

ΠΕΕΑ: Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης

Αριστερές εθνικοαπελευθερωτικές ομάδες

ΕΑ: Εθνική Αλληλεγγύη

ΕΑΜ: Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

ΕΛΑΣ: Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός

ΕΠΟΝ: Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων

ΟΠΛΑ: Οργάνωση Προστασίας Λαϊκών Αγωνιστών

ΕΕΑΜ: Εργατικό Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

Κεντροδεξιές ομάδες

ΕΚΚΑ: Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση

ΕΔΕΣ: Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος

ΠΕΑΝ: Πανελλήνιος Ένωση Αγωνιζομένων Νέων

Αντιστασιακές οργανώσεις

- 30/5/1941 Σάντας και Γλέζος κατεβάζουν τη Γερμανική σημαία από την Ακρόπολη
- Αριστερές οργανώσεις: ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΕΠΟΝ

Διέθεταν οργανωτική δομή, είχαν δεχτεί διώξεις στην περίοδο Μεταξά, ήταν κοντά στο λαό, πολιτειακό ζήτημα

Ιούνιος 1942, θανάσης Κλάρας (Άρης Βελουχιώτης) στο ΕΑΜ

1942: 2000 1944:70000

1942 Μαζί με βρατανούς αντιστέκονται στους Γερμανούς (Γοργοπόταμος)

1943-1944: επιτυχημένες επιχειρήσεις (γέφυρες, πλοία, σιδηρόδρομοι)

- 1943 αποσύρονται οι Ιταλοί
- ΕΠΟΝ : νεολαία
- ΟΠΛΑ : τρομοκρατία δοσιλόγων
- ΕΛΑΣ: μεγάλες επιτυχίες και απήχηση στις μάζες
- Βίαια αντίποινα από Γερμανούς στον άμαχο πληθυσμό λόγω απόκρυψης αντιστασιακών (1 Γερμανός/ 50 Έλληνες)
- Καλάβρυτα 31/12/1943

- 1943: οι Βρετανοί προσπαθούν να ελέγξουν τις οργανώσεις και αλλάζουν πολιτική και επιλέγουν συνεργασία με ΕΔΕΣ
- Διαπραγματεύσεις Καΐρου, Παπανδρέου πρωθυπουργός
- Εντάσεις και εχθροπραξίες ΕΛΑΣ και ΕΔΕΣ
- ΕΑΜ και ΠΕΕΑ στο Βουνό με λαϊκή εντολή
- Γερμανοί αποσύρονται Οκτώβρης 1944

Μετά την αποχώρηση των Γερμανών

18/10 /1944 έρχεται ο Παπανδρέου στην Ελλάδα μαζί με τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις

- Τίθεται πολιτειακό ζήτημα
- Ζητά να αφοπλιστεί ο ΕΛΑΣ και το πολιτικό του σκέλος να αποκοπεί από το διεθνή κομμουνισμό.
- Συμφωνία ποσοστών Στάλιν & Τσώρτσιλ
- 10 Δεκεμβρίου 60.000 ένοπλοι άντρες και γυναίκες του ΕΛΑΣ παραδίδουν τα όπλα τους

Δεκεμβριανά 1944

- Το ΕΑΜ προσκαλεί το λαό σε διαδηλώσεις- εντάσεις 16 άτομα πεθαίνουν – εντάσεις γενικότερα και οδομαχίες
- Οι βρετανοί πιστεύουν ότι το ζήτημα είναι πολιτειακό και ο βασιλιάς πείθεται να μην επιστρέψει ενώ ο Παπανδρέου απομακρύνεται και αναλαμβάνει ο Πλαστήρας
- 12/2/1945 υπογράφηκε η συμφωνία της Βάρκιζας με περιεχόμενο ισχύς νόμου.....Περίοδος «Λευκής Τρομοκρατίας»
- Πολλοί αγωνιστές κατηγορήθηκαν- η αμνηστία πολιτικών εγκλημάτων ίσχυσε για τους δεξιούς μόνο
- 9 άρθρα με αποκατάσταση ελευθεριών τύπου και σωματείων

- Ο Βελουχιώτης αυτοκτονεί το 1945 αρνούμενος να δεχτεί τη συμφωνία της Βάρκιζας
- Ακολουθούν αδύναμες κυβερνήσεις
- Σοφούλης κυβερνά τέλη του 1945 και ζητά εκλογές τις οποίες αρνήθηκαν οι αριστεροί και αυτό είχε άσχημο αποτέλεσμα να κυριαρχήσει η ΗΠΕ (Ηνωμένη Παράταξις Εθνικοφρόνων) και τον Τσαλδάρη.
- Επιστρέφει και ο βασιλιάς

- Οκτώβρη 1946: ο Βαφειάδης ανακοίνωσε τη συγκρότηση του Γενικού αρχηγείου των ανταρτικών δυνάμεων
- Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας (ΔΣΕ)
- Ο εμφύλιος ξεκίνησε το χειμώνα 1946-47: Ωμότητες και από τις δύο πλευρές
- 1947 η Βρετανία θέτει το ζήτημα του εμφυλίου στις ΗΠΑ
- Τζορτζ Κέναν : θεωρία ντόμινο για αυτό προτεινε την ανασχεση του κομμουνισμού
- Τρούμαν: Ελλάδα και Τουρκία έλαβαν οικονομική βοήθεια

- Ο Ζαχαριάδης απομάκρυνε τον Βαφειάδη και ο ΔΣΕ απωθήθηκε στα βουνά
- Διαγραφή του Τιτο από την Κομινφορμ με αποτέλεσμα να κελισουν οι δίοδοι ανεφοδιασμού για το ΔΣΕ
- Στρατολόγηση ανδρών και γυναικών και αναγκαστική μεταφορά παιδιών σε χώρες του ανατολικού μπλοκ που υπονόμειυσαν την λαϊκή στήριξη του ΔΣΕ
- Καλοκαίρι του 1949: Παπάγος επιχείρηση Πυρσός και ο Εθνικός Στρατός νίκησε τον ΔΣΕ στο Γράμμο και το Βίτσι
- 16 Οκτώβρη 1949 : ΤΕΛΟΣ του Εμφυλίου Πολέμου

Το Ολοκαύτωμα και οι Έλληνες Εβραίοι

Η ΕΞΟΝΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Οι Ναζί, υπό την ηγεσία του Αδόλφου Χίτλερ, ήταν οι δράστες του Ολοκαυτώματος. Στόχος τους η υποταγή των ανθρώπων που κατηγοριοποιούνται ως «κατώτερα» άτομα.

Στην επιχείρηση καταστροφής των εβραϊκών κοινοτήτων της Ελλάδας, σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι Έλληνες αντισημίτες, οι τοπικοί αξιωματικοί και οι δωσίλογοι.

Από τις αρχές της κατοχής η ελληνική κοινωνία προετοιμάζεται γι' αυτό το έγκλημα. Η κυβέρνηση του Τσολάκογλου διακηρύσσει πως η χώρα πρέπει να προσαρμοστεί στη νέα τάξη που ήθελε να υπάρχει «Εβραϊκό πρόβλημα» στην Ελλάδα.

Ο αντισημιτισμός έχει εκδηλωθεί στη Θεσσαλονίκη μια δεκαετία πριν τον πόλεμο.

- Οι δωσίλογοι στη βόρειο Ελλάδα, αναλαμβάνουν δραστήριο ρόλο στην ανακάλυψη κρυμμένων Εβραίων και στην απογύμνωσή τους από τα υπάρχοντά τους.
- Οι μεταφορές Εβραίων στα στρατόπεδα θανάτου της Γερμανίας διεξάγονται παράλληλα με τα μεγάλα και αιματηρά αντίποινα εναντίον των ανταρτών και των αμάχων στις ζώνες επιρροής του ΕΑΜ.
- Ενώ τα γερμανικά στρατεύματα υποχωρούν, οι δωσίλογοι οργανώνουν μεταφορές εβραϊκών πληθυσμών στα στρατόπεδα εξόντωσης από τα πιο μακρινά μέρη, όπως από τη Ρόδο τον Ιούλιο του 1944.

Το 1942, πριν αρχίσουν οι εκτοπίσεις, ο εβραϊκός πληθυσμός της Ελλάδας, σύμφωνα με την καταγραφή του Κεντρικού Ισραηλίτικου Συμβουλίου, ανερχόταν σε 77.377 άτομα.

Μεταφέρθηκαν στα γερμανικά στρατόπεδα 58.585 και επέστρεψαν περίπου 2000. Μετά το διωγμό, είχαν μείνει συνολικά 10.226 άτομα.

Οι 8 στους 10 Εβραίους της Ελλάδας εξοντώθηκαν.

Στη Θεσσαλονίκη, όπου υπήρχε και ο κύριος όγκος του εβραϊκού πληθυσμού, η εξόντωση ήταν ολοκληρωτική και έφτασε το 96%.

- Η πόλη ήταν υπό άμεση γερμανική διοίκηση και αποτελούσε την έδρα της,
- Το μεγαλύτερο μέρος της κοινότητας δεν είχε προλάβει να αφομοιωθεί πλήρως στο ελληνικό κράτος,
- Η κοινότητα ήταν αλλόγλωσση και μόνο οι νέες γενιές μιλούσαν ελληνικά,
- Η ηγεσία πειθάρχησε και βάδισε στην παγίδα που είχαν στήσει οι ναζί.

Κανείς δεν ανέλαβε πρωτοβουλίες για να τους σώσει όπως έγινε σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Μόνο κάποιοι χριστιανοί με κίνδυνο της ζωής τους βοήθησαν, φυγάδευσαν ή έκρυψαν φίλους και γείτονες. Όμως ήταν λίγοι.

- Ολοκληρωτική εξόντωση όμως συνέβη και στα Γιάννενα όπου οι Εβραίοι ήταν Ρωμανιώτες με μητρική γλώσσα τα ελληνικά.
- Αντίθετα στην Αθήνα, στο Βόλο και στη Χαλκίδα το ποσοστό διάσωσης ήταν μεγαλύτερο.
- Γνωρίζουμε ότι περίπου 1000 Εβραίοι συμμετείχαν στην Αντίσταση, οι εβραϊκές οργανώσεις είχαν επαφές με το ΕΑΜ και πολλές κοινότητες όπως του Βόλου, της Χαλκίδας, του Αγρινίου, της Κατερίνης κ.α. γλίτωσαν τη σύλληψη καταφεύγοντας στους αντάρτες.

Στη Θεσσαλονίκη υπήρξε ενεργός αντισημιτική δράση, με τις Αρχές να επιδιώκουν την αποεβραιοποίηση της πόλης.

- Εισηγούνταν πρόσθετα μέτρα,
- Κατέλαβαν το χώρο του εβραϊκού νεκροταφείου μετά την καταστροφή του,
- Έβγαλαν σε πλειστηριασμό τις γειτονιές που κατοικούνταν από τα λαϊκά εβραϊκά στρώματα,
- Μετά την εκκένωση μετονόμασαν όλους τους δρόμους της πόλης που έφεραν εβραϊκά ονόματα.
- Η εκκλησία και ο υπόλοιπος πληθυσμός στάθηκαν αδιάφορη απέναντι στην κοινότητα.
- Οι γερμανικές Αρχές κυκλοφορούσαν μια καθημερινή εφημερίδα στα ελληνικά, τη Νέα Ευρώπη, που δηλητηρίαζε την κοινή γνώμη της πόλης με αντισημιτικά άρθρα.

Στην Αθήνα η κοινότητα ήταν μικρή (3000) αν και στην Κατοχή συνέρρευσαν χιλιάδες φυγάδες από τη Θεσσαλονίκη.

- Η εκκλησία και οι αρχές τους εφοδίαζαν με πλαστές ταυτότητες, δημιουργώντας δίκτυα υποστήριξης, απόκρυψης και διαφυγής.

Η απογύμνωση των Εβραίων από τα υπάρχοντά τους

- Ένα τεράστιο πλιάτσικο από το οποίο επωφελήθηκαν όλοι οι διώκτες, από τους οργανωτές της επιχείρησης, τα εκτελεστικά όργανα και τους Έλληνες συνεργάτες.
- Στη δίκη του Μαξ Μέρτεν (συμβούλου της στρατιωτικής διοίκησης, ο αποκαλούμενος Χασάπης της Θεσσαλονίκης) αποκαλύφθηκε ότι παζάρευε λίτρα με την ισραηλιτική κοινότητα, εν αγνοία των ανωτέρων του.
- Κάποιοι άλλοι δωσίλογοι είχαν «υπεξαιρέσει» Εβραίους από τα τρένα για το Άουσβιτς, με σκοπό να τους βασανίσουν για να τους αποκαλύψουν τις κρυμμένες τους λίρες.
- Στις διαταγές συγκέντρωσης υπήρχε ειδική μνεία να έχουν μαζί τους κοσμήματα και πολύτιμα αντικείμενα, τα οποία κατάσχονταν.
- Αξιωματικοί και στρατιώτες άδειαζαν εύπορα σπίτια και στα έστελναν στους δικούς τους στη Γερμανία.
- Ίδρυσαν υπηρεσία Διαχειρίσεως Ισραηλιτικών Περιούσιων, η οποία παρέδιδε τις εβραϊκές περιουσίες σε μεσεγγυούχους και κατήρτισαν «λίστα δικαιούχων» (ηγέτες δωσίλογων, δημοσιογράφοι και κάθε είδους συνεργάτες)

Οι 55.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης ήταν μεγάλος στόχος για τους ναζί.

Η προετοιμασία της εξόντωσης:

- Επίταξη των αρχείων της κοινότητας μετά τη γερμανική εισβολή
- Διορισμός εβραϊκού συμβουλίου διοίκησης
- Καταγραφή περιουσιών
- Συγκέντρωση και περιορισμός της κοινότητας σε γκέτο
- Δημιουργία εβραϊκής αστυνομίας υπό γερμανικές διαταγές
- Περιορισμός της κυκλοφορίας
- Σημάδεμα με το κίτρινο αστέρι
- Επίταξη ακινήτων, καταθέσεων, επίπλων, περιεχομένου καταστημάτων και αποθηκών.

Η αρχή του τέλους...

Στις 11 Ιουλίου του 1942, μετά από διαταγή του τοπικού διοικητή της Βέρμαχτ, **Μαξ Μέρτεν**, συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Ελευθερίας όλοι οι Εβραίοι άνδρες (18-45), μπήκαν σε γραμμές ενώ ήταν πλαισιωμένοι από πράκτορες των SS.

Bundesarchiv, Bild 101I-108-0894-20A
Foto: Dick | Juli 1942

«...Ήταν μια μέρα φλογερή. Χιλιάδες Εβραίοι (περίπου 9 χιλιάδες) μπήκαν σε γραμμές, κολλημένοι ο ένας πλάι στον άλλον. Ήταν πλαισιωμένοι από πράκτορες των Σ.Σ. Οι καθυστερημένοι εδέρνοντο ανηλεώς. Απαγορεύθηκε να φορούν καπέλλα. Καθ' ομάδες οι Εβραίοι κατευθύνοντο σ' ένα γραφείο, εκεί τους εφοδιάζανε με ένα ατομικό δελτίο εργασίας, βάσει του οποίου υποχρεούντο να καταταγούν για να κατασκευάζουν το οδικόν δίκτυον. Έπειτα από ώρες ακινησίας και αναμονής κάτω από τον καυστικώτατον ήλιον αρχίζουν λυποθυμίες και ηλιάσεις.

Στις 11 π.μ. οι Γερμανοί αστυνομικοί αρχίζουν να βασανίζουν την υπομονετική μάζαν των ακίνητων Εβραίων. Αξιωματικοί των Σ.Σ. έβγαζαν από τις γραμμές μερικούς δυστυχημένους παρμένους στην τύχη και τους έδερναν άγρια ενώ εις απόστασιν λίγων βημάτων ένας άλλος Σ.Σ. φωτογραφούσε απαθέστατα την σκηνήν. Έβγαζαν από τις γραμμές άλλους Εβραίους τους ανάγκαζαν να κάνουν γυμναστικές κινήσεις μέχρι εξαντλήσεως. Μόλις έδειχναν σημεία κοπώσεως οι ξυλιές έπεφταν στο κεφάλι, στο σώμα, στο πρόσωπο. Τους λυπόθυμους από τον ήλιο και το ξύλο τους έβγαζαν έξω, τους ρίχνανε νερό στο κεφάλι και τους εγκατέλειπαν εις το πεζοδρόμιο...»

(Απεικόνιση των Εβραίων από την εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ)

archive

Bundesarchiv, Bild 1011-109-0095-07A
Foto: Dick | Juli 1942

Στο τέλος της ημέρας αφέθηκαν ελεύθεροι. Πολλοί ήταν σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση και είχαν υποστεί σοβαρές σωματικές βλάβες, αλλά οι άθλιες συνθήκες και ο εξευτελισμός του εβραϊκού στοιχείου συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια των καταναγκαστικών έργων. Τα συσσίτια που τους παραχωρούνταν περιλάμβαναν 100 γραμμάρια ψωμί και λαχανόσουπα. Η δυσεντερία, η ελονοσία, τα πρησμένα πόδια και η ηλίαση ήταν οι συχνότερες παθήσεις, ενώ δεν έλειπαν και οι τακτικοί ξυλοδαρμοί.

- **Στις 6 Μαρτίου 1943**, με 19 αποστολές τρένων από 2300-2800 άτομα η καθεμία, οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Πολωνίας και της Γερμανίας.
- **Λίγο αργότερα** θα μεταφερθούν Εβραίοι και από την υπόλοιπη Ελλάδα στο Άουσβιτς. Ηλικιωμένοι, ανήμποροι και ανήλικοι στάλθηκαν κατευθείαν στους θαλάμους αερίων και στα κρεματόρια.
- **Μετά τη Θεσσαλονίκη ήρθε η σειρά της Αθήνας.** Παρόλο που ο ραβίνος Ελιάου Μπαρζιλάι κατέστρεψε τα αρχεία της κοινότητας, οι Γερμανοί παραμονές του Πάσχα το 1944, παγίδεψαν τους Εβραίους με την υπόσχεση διανομής αλεύρου, και αφού τους συγκέντρωσαν στο στρατόπεδο στο Χαϊδάρι μετά τους έστειλαν κατευθείαν στο Άουσβιτς.
- Όλοι οι Εβραίοι των **Ιωαννίνων** συγκεντρώθηκαν στη Λάρισα, οι 2000 της **Κέρκυρας** και οι 1700 από τη **Ρόδο και την Κω** στον Πειραιά και από εκεί στο Άουσβιτς.
- Τους Εβραίους των **Χανίων** τους φόρτωσαν στα αμπάρια ενός πλοίου για τον Πειραιά, το οποίο torpilίστηκε από τους συμμάχους.
- Οι 4200 Εβραίοι των **κατεχόμενων από τους Βούλγαρους**, στάλθηκαν με τρένα ως το Δούναβη και από εκεί σε στρατόπεδα της Πολωνίας.

Οι Εβραίοι της Ζακύνθου

Οι 272 Εβραίοι της Ζακύνθου σώθηκαν χάρη στην αυτοθυσία και την ηρωική στάση του μητροπολίτη Χρυσόστομου και του Δήμαρχου Λουκά Καρρέρ.

Τον Δεκέμβριο του 1943, οι γερμανικές αρχές απαίτησαν να παραδώσουν όλους τους εβραίους του νησιού. Ο δήμαρχος είχε προθεσμία 72 ωρών προκειμένου να παραδώσει τον κατάλογο με τα ονόματα όλων των εβραίων κατοίκων του νησιού. Ο δήμαρχος Καρρέρ ζήτησε αμέσως την βοήθεια του μητροπολίτη Χρυσόστομου Δημητρίου και με τη βοήθεια των χριστιανών κατοίκων τους φυγάδευσαν ή τους έκρυψαν προσωρινά σε αποθήκες, πλαστογράφησαν πιστοποιητικά και ταυτότητες.

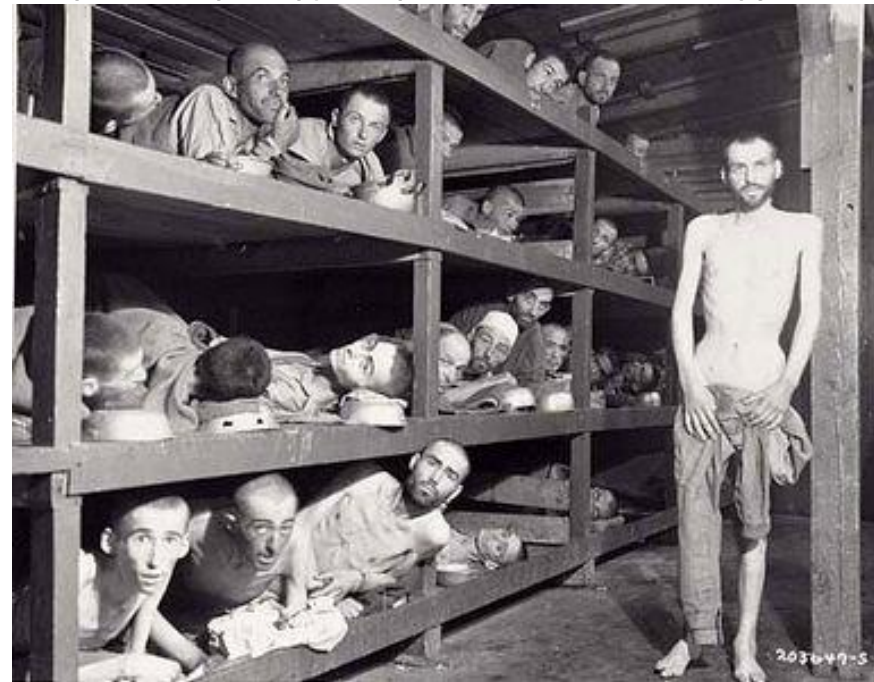
Ο μητροπολίτης Χρυσόστομος Δημητρίου όταν έληξε η προθεσμία παρέδωσε στους Γερμανούς τον κατάλογο με δύο ονόματα: το δικό του και του Καρρέρ. Έπειτα τους είπε: «Ορίστε οι εβραίοι σας. Εάν αποφασίσετε να απελάσετε τους εβραίους της Ζακύνθου θα πάρετε κι εμένα. Θα μοιραστώ την μοίρα τους».

Οι εβραίοι παρέμειναν κρυμμένοι μέχρι την απελευθέρωση του νησιού, τον Σεπτέμβριο του 1944.

Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης....

- Νέοι και νέες χρησιμοποιήθηκαν για ιατρικά πειράματα και έγιναν στείρωσεις πολλών γυναικών.
- 1000 νέοι από την τελευταία αποστολή από τη Θεσσαλονίκη στάλθηκαν στο γκέτο της Βαρσοβίας για να εκκαθαρίσουν πτώματα και ερείπια.
- Αρκετοί στρατολογήθηκαν στα Ζοντερκομάντο. Ομάδες που έπαιρναν τα πτώματα από τους θαλάμους αερίων, αφού προηγουμένως τους είχαν αφαιρέσει τα χρυσά δόντια, τα έκαιγαν στα κρεματόρια και έπειτα θρυμματίζαν τα κόκαλα που δεν είχαν καεί, υπό την επίβλεψη πάντα των SS. Αυτούς στη συνέχεια τους σκότωναν ώστε να μην υπάρχουν μάρτυρες εγκλήματος.

Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης....

Στην προσπάθεια να γνωστοποιηθούν στο εξωτερικό όσα φρικτά συνέβαιναν στα στρατόπεδα έθαβαν στον περίβολο των κρεματορίων τυλιγμένα ρολά χαρτιού σε μπουκάλια ή σε τενεκεδένια κουτιά. Με τη βοήθεια της πολωνικής αντίστασης εισήχθη παράνομα στο Άουσβιτς μια φωτογραφική μηχανή με την οποία ένας Θεσσαλονικιός Εβραίος, ο Αλβέρτος Ερρέρα, τράβηξε τέσσερις μοναδικές φωτογραφίες από τη διαδικασία εξόντωσης στους θαλάμους αερίων, μερικά λεπτά πριν και μερικά λεπτά μετά τη θανάτωση. Το φωτογραφικό υλικό που απεικονίζει το έγκλημα τη στιγμή που συντελείται, ταξίδεψε μέσα σε ένα σωληνάριο οδοντόκρεμας και έφτασε στο Λονδίνο.

Οι Εβραίοι της Ελλάδας, Ρωμανιώτες και Σεφαραδίτες δεν μιλούσαν τα γίντις, την επικρατούσα γλώσσα στα στρατόπεδα και αυτό δυσκόλευε περισσότερο τη ζωή τους. Σε πολλά απομνημονεύματα τονίζεται όμως, η αλληλεγγύη των Ελλήνων Εβραίων που περιγράφονται ως πολυμήχανοι.

Η επιστροφή....

- 2000 χιλιάδες ήταν περίπου οι επιζήσαντες από το Ολοκαύτωμα, χωρίς οικογένεια, φίλους και ανεπιθύμητοι από το ελληνικό κράτος.
- Κάποιοι έμειναν για χρόνια σε στρατόπεδα των εκτοπισμένων στη Γερμανία περιμένοντας την άδεια για να μεταναστεύουν στην Αμερική.
- Άλλοι σε βρετανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Κύπρο, καθοδόν προς τη Γη της Επαγγελίας.
- Τους Εβραίους των Δωδεκανήσων τους έστειλαν στην Ιταλία γιατί είχαν ιταλική υπηκοότητα.

- Όσοι έφτασαν στην Ελλάδα αντιμετώπισαν ένα αποξενωμένο περιβάλλον, τους σφετεριστές της περιουσίας τους, την εχθρότητα των αρχών αλλά και την καχυποψία των ομόθρησκων τους που είχαν διασωθεί κρυπτόμενοι.
- Με την έναρξη του Εμφυλίου οι στρατεύσιμοι Εβραίοι, κλήθηκαν να καταταγούν ή να παραιτηθούν της ελληνικής υπηκοότητας και να μεταναστεύσουν. Με τον ίδιο τρόπο αντιμετωπίστηκαν και οι διασωθέντες Εβραίοι του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ.
- Ακόμα και όσοι πήγαν στην Παλαιστίνη, δεν βρήκαν μια ειρηνική πατρίδα, καθώς υπήρχαν καθημερινές συγκρούσεις μεταξύ των Ισραηλινών και των Αράβων.
- Στις πρώτες εκλογές μετά την απελευθέρωση, το 1946, ζητήθηκε από τους Εβραίους να ψηφίσουν σε ξεχωριστές κάλπες και αυτοί δικαιολογημένα απείχαν.

Στη δίκη της Νυρεμβέργης, αν και δεν εστιάστηκαν στις γενοκτονίες, υπήρξαν καταδίκες για τα εγκλήματα κατά των ελληνικών εβραϊκών κοινοτήτων.

Στην Ελλάδα η σπουδαιότερη δίκη ήταν του Μαξ Μέρτεν, ο οποίος είχε το θράσος να επιστρέψει το 1958 στη Θεσσαλονίκη. Καταδικάστηκε σε 25 χρόνια αλλά αποφυλακίστηκε λίγους μήνες αργότερα με ειδικό φωτογραφικό νόμο.

Τον ίδιο χρόνο ο Καραμανλής ζήτησε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δάνειο 200 εκ. μάρκα. Τον ίδιο χρόνο επίσης η ελληνική κυβέρνηση παραιτήθηκε από το δικαίωμα να δικάσει τους Γερμανούς εγκληματίες πολέμου- ουσιαστικά αμνηστεύοντάς τους. Στην Ομοσπονδιακή Γερμανία όπου παραδόθηκαν οι δικογραφίες, δεν υπήρξαν καταδίκες για τα εγκλήματα στην κατεχόμενη Ελλάδα.

Η ιστορία της εξόντωσης των Εβραίων στην Ελλάδα άρχισε να γίνεται ορατή από 1990.

«Μη χαίρεστε που σκοτώσατε το κτήνος. Η σκύλα που το γέννησε ζει και είναι πάλι σε οργασμό.»

[Μπέρτολτ Μπρεχτ, 1898-1956, Γερμανός συγγραφέας](#)

(σχολιάζοντας τους πανηγυρισμούς μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου)

